

Vluchten voor de oorlog

(GAST)DOCENTENHANDLEIDING

Basisschool groep 6-7-8

AMNESTY
INTERNATIONAL

Colofon

Concept, research, uitwerking en testen: Kirsja Oudshoorn
Film: Ayfer Ergun (regisseur) Nejla Osseiran (camera)
Redactie: Ellen Nieuwenhuis (tekst) Karen Veldkamp (beeld)
Vormgeving: Karel Oosting

Bedankt voor het testen:

Knotwilg (Amsterdam), groep 7 & 8 en juf Stella
De Lorentzschool (Leiden), groep 7 en juf Sharon
Het Lichtbaken (Den Haag), groep 8 en juf Annemarie

Bedankt voor het meedenken en de input
vanuit het onderwijs:

Juf Annemarie, Meester Mathieu, Yazin, Vika, Isa, Dhuka, Cyrus,
Julian en Bodhan, Thematic Interest Group Creative Storytelling
(European Teachers Educational Network, 2016)

En dank voor de positieve feedback op 'Vluchten voor de oorlog'
van Pabo-studenten van de Hogeschool Zeeland

vanuit Amnesty International:

Amnesty Programma Mensenrechteneducatie: Anna, Tamara,
Juke, Klaske & Andrea

Amnesty's gastdocenten (workshops 'Vluchten voor de oorlog'
tijdens de conferentie Syrië - juni 2016)

Amnesty International Turkije

En met dank aan Ayfer Ergun en Yara Said

Over Amnesty International

Amnesty's missie

Amnesty International werkt voor mensenrechten. Die waarborgen
vrijheid, gelijkheid en rechtvaardigheid. Amnesty doet onderzoek,
voert actie en steunt verdedigers van mensenrechten wereldwijd.
Amnesty streeft naar een wereld waarin iedereen alle rechten geniet
die zijn vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van
de Mens en andere internationale mensenrechteninstrumenten.
Daarom doet Amnesty onderzoek en voert actie gericht op het voor-
komen en beëindigen van ernstige schendingen van deze rechten.
Amnesty is onpartijdig en onafhankelijk. De organisatie is niet
gebonden aan enige regering, politieke ideologie, religie of econo-
misch belang. Amnesty neemt voor onderzoek, lobby en actie geen
geld aan van overheden.

Geschiedenis Amnesty International

Op 19 november 1960 las de Londense advocaat Peter Benenson
in de krant een bericht over twee Portugese studenten die tot
zeven jaar gevangenisstraf waren veroordeeld omdat ze een dronk
uitbrachten op de vrijheid. Benenson was verontwaardigd en startte
de actie 'Appeal voor Amnesty 1961'. Al snel werd dit initiatief
omgezet in de organisatie Amnesty International.

© Amnesty International

Amnesty International
Postbus 1968
1000 BZ Amsterdam
T (020) 626 44 36
E jongeren@amnesty.nl
www.amnestyopschool.nl

11/16

Inhoudsopgave

LESPAKKET

Pagina 4-5

Vluchten voor de oorlog

- Concept
- Een (gast)les in vier stappen
- Aansluiten bij Kerndoelen Primair Onderwijs
- Vluchteling in de klas

Pagina 6-7

Materialen

Pagina 8

Leerdoelen

Houding - vaardigheden - kennis

Pagina 9-11

Voorbeeldlessen

- 50 minuten les
- 60 minuten les
- 75 minuten les
- 90 minuten les

Pagina 12-15

De 'ideale les'

Een uitwerking per lesonderdeel

ANTWOORDEN

Pagina 16-25

- Voorbereiding
- Hey! Nice to meet you!
- Oorlog in de straat
- Road-map
- Muurtje bouwen
- Opdrachten (verdieping)

EXTRA

Pagina 26-31

- Hoe de oorlog in Syrië begon
- Over het Kinderrechtenverdrag
- Het VN-Kinderrechtenverdrag - verkorte versie
- UVRM: de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens - verkorte versie

Vluchten voor de oorlog

CONCEPT

In deze les staat de ontmoeting tussen Nederlandse leerlingen en de Syrische **Esra, Ghatim** en **Majid**, centraal. Alle drie zijn ze gevlucht voor de oorlog in hun land. Jammer genoeg kunnen ze niet echt bij al die Nederlandse scholen op bezoek komen om kennis te maken, hun verhaal te vertellen en met leerlingen te praten. Daarom heeft Amnesty samen met én over Esra, Ghatim en Majid een film gemaakt. Via hen komen leerlingen van alles te weten over wat het betekent als er oorlog is. Hoe beleef je een oorlog die je niet bekijkt op het Jeugdjournaal of internet, maar die daadwerkelijk in jouw land, in jouw straat plaatsvindt. De Syrische kinderen nemen hun Nederlandse leeftijdsgenoten mee in hun verhaal, en mee op hun vlucht. Ze vertellen ook hoe hun leven er nu uitziet en hoe het met ze gaat. De vluchtelingenkwessie zien we door de ogen van kinderen.

Kinderrechten zijn hier in Nederland bijna zo gewoon, letterlijk 'alledaags', dat kinderen er over het algemeen niet echt bij stilstaan. Maar in een oorlog gaat alles kapot, ook de kinderrechten. De verhalen van Ghatim, Majid en Esra bekijken we door de bril van kinderrechten.

EEN (GAST)LES IN VIER STAPPEN

VLUCHTEN VOOR DE OORLOG – EEN (GAST)LES IN VIER STAPPEN

Stappen	Locatie	Materialen	Doelen	Duur (min.)
1. Voorbereiding	Thuis of klas	<ul style="list-style-type: none"> • kofferlabel • 'Dit ben ik...' en 'Dit weet ik...' 	<ul style="list-style-type: none"> • inleven • activeren voorkennis 	15-30
2. (Gast)les	Klas	<ul style="list-style-type: none"> • kofferlabel • 'Dit ben ik...' en 'Dit weet ik...' • film (dvd of www.amnestyopschool.nl) • lesposter • tafelkleed 	Zie concrete lesdoelen en beoogde impact <ul style="list-style-type: none"> • Kennis: vluchtelingen en kinderrechten • Vaardigheden: participeren in gesprekken, feit en mening • Houding: empathie en inleven in Esra, Ghatim en Majid. 	50-90
3. Actie! Table talk (nagesprek thuis)	Thuis	tafelkleed	Actie en follow up: table talk In gesprek met je ouders en vrienden over de (gast)les om van gedachten te wisselen, na te denken en meningen aan te scherpen.	20-30
4. Meer acties! Selfie uploaden, en meer info	Thuis	www.amnestyopschool.nl	Acties en follow up: meer actiemogelijkheden voor kinderrechten Uploaden selfie, meer verhalen en Amnesty acties	5-20

AANSLUITEN BIJ KERNDOELEN PRIMAIR ONDERWIJS

- Nederlands → Mondeling onderwijs en schriftelijk onderwijs
- Oriëntatie op jezelf en de wereld → Mens en maatschappij
- Burgerschap

VLUCHTELING IN DE KLAS

Kinderen die gevlucht zijn willen over het algemeen graag een 'gewoon' leven leiden en het niet aldoor over hun ervaringen hebben. Ze moeten natuurlijk wel de ruimte krijgen dat te doen op het moment dat ze daar wel behoefte aan hebben. Geef een vluchteling een warm welkom in de groep en op school.

Wat hen daarbij helpt:

- 1) Leer het kind kennen (hobby's etc.), verdiep je in zijn/haar achtergrond en ben geïnteresseerd;
- 2) Zorg voor een veilige sfeer in de groep waarin iedereen zichzelf kan zijn, gezien wordt, gewaardeerd wordt en mee mag doen;
- 3) Laat het kind verschillende succeservaringen opdoen;
- 4) Verdiep je in de feiten met betrekking tot de vluchtelingen kwestie.

Voor klasgenoten:

- 1) Leer je nieuwe klasgenoot kennen en ben geïnteresseerd;
- 2) Vraag of hij of zij mee wil spelen in de pauzes;
- 3) Als je na schooltijd afsprekt met je vrienden, nodig jullie nieuwe klasgenoot ook eens uit.

Een vluchteling in de groep waar je gastdocent bent?

Een paar tips:

- 1) Zorg dat je als gastdocent van te voren goed geïnformeerd bent. Om welk kind gaat het? En wat is zijn of haar verhaal? Hoe gaat het nu met het betreffende kind?
- 2) Spreek samen met de leerkracht/docent af hoe de aanpak van de les eruit komt te zien.
- 3) *Vluchten voor de oorlog* biedt kinderen die zelf gevlucht zijn de mogelijkheid om aan te sluiten op de verhalen van Esra, Ghatim en Majid en zelf hun verhaal te vertellen. Deze context leent zich er wellicht beter voor dan op een 'zomaar' moment.
- 4) De ervaring leert dat verschillende leerlingen uit zichzelf met ervaringen komen over kennissen/vrienden (buren, vriendjes van voetbal etc.) die gevlucht zijn.

Leerdoelen

Houding - vaardigheden - kennis

DE LEERLING

- 1) **Houding**
 - kan zich inleven in kinderen die gevlucht zijn voor de oorlog in Syrië, zoals Esra, Ghatim en Maijd;
 - kan zich (tot op zekere hoogte) voorstellen hoe het voor deze kinderen geweest moet zijn (angst, onzekerheid, verdriet etc.) de afgelopen jaren van hun leven;
 - is zich bewust van heersende vooroordelen ten aanzien van vluchtelingen (samenleving) en eventuele eigen vooroordelen;
 - is bereid in actie te komen voor de kinderrechten.
- 2) **Vaardigheden**
 - is in staat binnen het vluchtelingenthema feiten van meningen te onderscheiden;
 - participeert aan groeps- en klassengesprekken, dialoog en debat.
- 3) **Kennis**
 - kan vertellen dat er een Internationaal Kinderrechtenverdrag bestaat en kan ten minste acht voorbeelden van kinderrechten geven;
 - kan voorbeelden geven van de werking van kinderrechten in hun eigen dagelijks leven en kan tevens uitleggen dat kinderen in Syrië door de gevolgen van de oorlog niet meer kunnen genieten van hun rechten;
 - kan uitleggen wat een vluchteling, ontheemde, migrant, illegaal en asielzoeker is;
 - kan uitleggen dat alle kinderen, overal op de wereld, altijd het recht hebben om te vluchten als zij niet meer veilig zijn, en dat vluchtelingen extra beschermd moeten worden.

IMPACT BEREIKEN MET MENSENRECHTENEDUCATIE

Met *Vluchten voor de oorlog* heeft Amnesty de volgende impact voor ogen:

- 1) (Verder) ontwikkelen van empathie met vluchtelingen;
- 2) Vergroten van kennis over het thema vluchtelingen;
- 3) (Leren) vormen van een eigen mening over vluchtelingen en deze kunnen verwoorden;
- 4) Bereidwilligheid om op te komen voor de kinderrechten.

Aan de beoogde impact van *Vluchten voor de oorlog* wordt op de volgende manier gewerkt:

- 1) (Verder) ontwikkelen van empathie met vluchtelingen door:
 - te werken vanuit Amnesty's authenticiteit: *echte* verhalen van *echte* mensen, waardoor vluchtelingen 'een gezicht' krijgen;
 - het '*hier - Nederland*' met het '*daar - de rest van de wereld*' te verbinden;
 - '*wat delen we*' te kiezen als vertrekpunt;
 - aan te sluiten bij de *belevingswereld* van leerlingen;
- 2) Vergroten van kennis over het thema vluchtelingen door:
 - *voorkennis* voorafgaand aan de (gast)les te goed activeren;
 - het thema vluchtelingen te *ramen vanuit de kinderrechten context*;
 - *inhoudelijke* opdrachten aan te bieden;
 - te werken vanuit *Meervoudige Intelligentie*;
 - aan te sluiten bij de *kerndoelen* Primair Onderwijs.
- 3) Vormen van een eigen mening over vluchtelingen en die kunnen verwoorden door:
 - leren *feiten van meningen te onderscheiden*;
 - voor werkvormen als '*inleving*' en '*dialoog*' te kiezen;
- 4) Bereidwilligheid om op te komen voor de kinderrechten door:
 - de (gast)les af te sluiten met een *actie* (Table Talk - tafelkleed);
 - te wijzen op meer actiemogelijkheden op www.amnestyopschool.nl.

Voorbeeldlessen

50 MINUTEN LES

Lesopbouw	Lesonderdelen	Duur (min.)	Materialen
Aandachtsrichter	Groepsactiviteit: 'Wat zou jij meenemen als je maar één ding mee kon nemen?'	5	Kofferlabel
Inleiding	Introduceer Esra, Ghatim en Majid en koppel aan opdracht 'Dit ben ik..' over identiteit	2	'Dit ben ik...'
Kern	1) Korte bespreking opdracht 'Dit weet ik...' begrippen en definities	5	1) 'Dit weet ik...' 2) www.amnestyopschool.nl (digitaal schoolbord) of dvd
	2) Film <i>Vluchten voor de oorlog</i> kijken	15	
	Totaal:	20	
Verwerking	1) Hey! Nice to meet you!	2	Lesposter
	2) Oorlog in de straat	4	
	3) Road-map stap 1-6, exclusief opdracht 1-4	10	
	4) Kinderrechtenverdrag 'muurtje bouwen'	4	
	Totaal:	20	
Actie	Tafelkleed uitdelen en instructie geven	3	1) Tafelkleden 2) www.amnestyopschool.nl

60 MINUTEN LES

Lesopbouw	Lesonderdelen	Duur (min.)	Materialen
Aandachtsrichter	Groepsactiviteit: 'Wat zou jij meenemen als je maar één ding mee kon nemen?'	5	Kofferlabel
Inleiding	Introduceer Esra, Ghatim en Majid en koppel aan opdracht 'Dit ben ik..' over identiteit	2	'Dit ben ik...'
Kern	1) Korte bespreking opdracht 'Dit weet ik...' begrippen en definities	5	1) 'Dit weet ik...' 2) www.amnestyopschool.nl (digitaal schoolbord) of dvd
	2) Film <i>Vluchten voor de oorlog</i> kijken	15	
	Totaal:	20	
Verwerking	1) Hey! Nice to meet you!	2	Lesposter
	2) Oorlog in de straat	4	
	3) Road-map: stap 1-6	20	
	4) Kinderrechtenverdrag 'muurtje bouwen'	4	
	Totaal:	30	
Actie	Tafelkleed uitdelen en instructie geven	3	1) Tafelkleden 2) www.amnestyopschool.nl

75 MINUTEN LES

Lesopbouw	Lesonderdelen	Duur (min.)	Materialen
Aandachtsrichter	Groepsactiviteit: 'Wat zou jij meenemen als je maar één ding mee kon nemen?'	5	Kofferlabel
Inleiding	Introduceer Esra, Ghatim en Majid en koppel aan opdracht 'Dit ben ik..' over identiteit	2	'Dit ben ik...'
Kern	1) Bespreek 'Dit weet ik...' 2) Film <i>Vluchten voor de oorlog</i> kijken	5 15 Totaal: 20	1) 'Dit weet ik...' 2) www.amnestyopschool.nl (digitaal schoolbord) of dvd
Verwerking	1) Hey! Nice to meet you! 2) Oorlog in de straat 3) Road-map: stap 1-6 4) Kinderrechtenverdrag 'muurtje bouwen'	2 4 20 4 Totaal: 30	Lesposter
Verdieping	1) Opdracht 1: Vluchtelingen: vooroordelen en discriminatie 2) Opdracht 2: Waar worden de ruim 4½ miljoen Syrische vluchtelingen opgevangen?	5 5 Totaal: 10	Lesposter
Actie	Tafelkleed uitdelen en instructie geven	3	1) Tafelkleden 2) www.amnestyopschool.nl

90 MINUTEN LES

Lesopbouw	Lesonderdelen	Duur (min.)	Materialen
Aandachtsrichter	Groepsactiviteit: 'Wat zou jij meenemen als je maar één ding mee kon nemen?'	5	Kofferlabel
Inleiding	Introduceer Esra, Ghatim en Majid en koppel aan opdracht 'Dit ben ik..' over identiteit	2	'Dit ben ik...'
Kern	1) Bespreek 'Dit weet ik...' 2) Film <i>Vluchten voor de oorlog</i> kijken	5 15 Totaal: 20	1) 'Dit weet ik...' 2) www.amnestyopschool.nl (digitaal schoolbord) of dvd
Verwerking	1) Hey! Nice to meet you! 2) Oorlog in de straat 3) Road-map: stap 1-6 4) Kinderrechtenverdrag 'muurtje bouwen'	2 4 20 4 Totaal: 30	Lesposter
Verdieping	1) Opdracht 1: Vluchtelingen: vooroordelen en discriminatie 2) Opdracht 2: Waar worden de ruim 4½ miljoen Syrische vluchtelingen opgevangen? 3) Opdracht 3: Debat: denken, durven, doen	5 5 15 Totaal: 25	Lesposter
Actie	Tafelkleed uitdelen en instructie geven	3	1) Tafelkleden 2) www.amnestyopschool.nl

Uitwerking: de ‘ideale les’

AANDACHTSRICHTER

Wat doen we?	‘Wat zou jij meenemen als je maar één ding mee kon nemen?’
Wat hebben we nodig	Kofferlabel
tijd	5 min.

- Leerlingen hebben één ding geschreven op hun kofferlabel. Dit is wat zij zouden meenemen als ze huis en haard moesten achterlaten. De leerlingen lopen stil door de klas met hun kofferlabel in hun hand. Als de (gast)docent ‘sta stil’ of ‘bevries’ roept, staan alle leerlingen stil. Ze maken een tweetal met degene bij wie ze het dichtstbij staan. Per tweetal wisselen ze uit wat er op hun kofferlabel staat en waarom ze tot die keuze zijn gekomen. Leg uit dat ze ook echt goed naar de ander moeten luisteren.
- Vraag dan plenair aan een stuk of drie leerlingen vragen om te vertellen wat hun gesprekspartner mee zou nemen en waarom.

INLEIDING

Wat doen we?	1) Introduceer Esra, Ghatim en Majid en koppel aan opdracht ‘Dit ben ik...’ over identiteit 2) Verbind met dagelijks genieten van kinderrechten
Wat hebben we nodig?	‘Dit ben ik...’
tijd	5 min.

- Vraag hoe de leerlingen het vonden om zichzelf voor te stellen aan de hand van alle vragen (opdracht ‘Dit ben ik...’) Leg het verband met kinderrechten en de dagelijkse werking ervan.
- Introduceer Esra, Ghatim en Majid door te vertellen dat ze straks kennis gaan maken met drie kinderen uit Syrië. Het liefst had je ze meegenomen naar deze groep. Helaas lukte dat niet, want twee van hen wonen in Istanbul. Vraag van welk land Istanbul ook alweer de hoofdstad is. Eén van de kinderen is wel in Nederland, maar moet zelf ook naar school.
- Omdat Amnesty het belangrijk vindt om kinderen die gevlucht zijn te leren kennen, en om hun verhalen te horen zodat we beter begrijpen hoe dat nou zit met al die vluchtelingen, heeft Amnesty een film gemaakt, samen met Esra, Ghatim en Majid. Ze stellen zich straks aan jullie voor, vertellen hoe zij de oorlog in Syrië hebben meegemaakt en hoe het nu met ze gaat.

KERN

Wat doen we?	1) Bespreek 'Dit weet ik...' 2) Film <i>Vluchten voor de oorlog</i> kijken
Wat hebben we nodig?	1) 'Dit weet ik...' 2) www.amnestyopschool.nl (digitaal schoolbord) of dvd
tijd	20 min.

Maar wat is ook alweer een vluchteling of een migrant? Neem kort de opdracht begrippen en definities (opdracht 'Dit weet ik...') klassikaal door. Loop door de klas en bekijk wat leerlingen zoal hebben getekend bij de opdracht 'beelden in mijn hoofd'. Laat hen vertellen hoe ze aan die beelden komen. Koppel terug aan het eind van de les.

- Let tijdens de filmvertoning op de reacties van leerlingen.
- Stel een paar vervolgvragen, bijvoorbeeld:
 - *Wat vonden de leerlingen ervan? Wat dachten ze tijdens het kijken?*
 - *De kinderen uit de film spreken alle drie een andere taal, misschien hebben de leerlingen dat gehoord?*
 - *Esra spreekt Turks, is er iemand in de klas die haar kan verstaan? Spreekt ze goed Turks na twee jaar in Turkije?*

VERWERKING

Wat doen we?	Lesposter <i>Vluchten voor de oorlog</i> individueel en/of in groepjes maken en bespreken. 1) Hey! Nice to meet you! 2) Oorlog in de straat 3) Road-map stap 1-6 4) Kinderrechtenverdrag 'muurtje bouwen'
Wat hebben we nodig?	Lesposter
tijd	30 min.

De klas volgt als het ware Esra en Ghatim op hun reis naar Istanbul en leeft mee met Majid die via Istanbul doorreist naar Nederland.

- Begin bij 'Hey! Nice to meet you!', waarin de leerlingen laten zien of ze goed geluisterd hebben naar wat Esra, Ghatim en Majid verteld hebben over zichzelf. Maak een koppeling met de eigen identiteit middels de opdracht 'Dit ben ik...' en vraag naar overeenkomsten. Dat is bijvoorbeeld voetballen en een huisdier hebben. Vertrekpunt is: wat delen we? Expliciet verbinden met kinderrechten.
- Inzoomen op de verschillende aspecten van de oorlogservaringen van Esra, Ghatim en Majid, zoals de post traumatische stress van Esra.
- De filmvragen moeten de leerlingen vlot kunnen beantwoorden na het zien van de film, het zijn geen 'nadenk-' of 'discussievragen'.
- De kinderrechtenvraag laat zien dat de oorlog er voor zorgt dat de rechten van Syrische kinderen worden geschonden.
- De invulopdracht laat oorzaak en gevolg met betrekking tot voedselschaarste in een oorlogsgebied zien.
- Volg de stippellijn die de route van de drie kinderen weergeeft. Op de stippellijn zijn in totaal 6 stappen aangegeven. Bij elke stap (behalve bij stap 6) is een korte informatieve tekst te vinden en zijn er vragen en/of opdrachten. De juiste antwoorden staan verderop in de handleiding.

>

De oorlog laten we achter ons en we reizen verder.

- Stap 1 op de Road-map tref je bij de grens tussen Syrië en Turkije. We eindigen bij stap 6, bij de toekomstdromen van Esra, Ghatim en Majid. De reden waarom veel vluchtelingen verder reizen, en bijvoorbeeld vertrekken uit een vluchtelingenkamp, is de uitzichtloosheid. Ze willen een gewoon leven en bouwen aan hun toekomst.
- Bij de uitvoering van opdracht 3 maak je een kring in de klas. Je hoeft hiervoor geen tafels te verschuiven. Ga zelf in het midden staan en leg de bedoeling uit. Majid heeft uren in het water gelegen voor hij gered werd. Wat zou er in Majids hoofd omgegaan kunnen zijn? Wat kan hij gedacht hebben? Probeer het je voor te stellen. Iedereen bedenkt een mogelijke gedachte van Majid, dobberend in de golven. Laat de leerlingen vijf seconden helemaal stil zijn. Wijs iemand aan die zijn zin uitspreekt. Dan direct door naar de volgende leerling ernaast. De rest is stil en luistert. Houd het tempo hoog en reageer zelf niet. De leerlingen komen met verschillende en verrassende dingen. Vraag daarna hoe zij dit vonden. En geef hen een compliment!
- Voor de opdracht Kinderrechtenverdrag ‘muurtje bouwen’ kunnen de leerlingen terecht op de laatste (achter)pagina van de Road-map. Daar staan twintig kinderrechten, ondergebracht in vier thema’s. Leerlingen kiezen uit deze rechten zodat ze hun ‘top 3’ kunnen bepalen die de basis vormt voor hun kinderrechtenmuur.

VERDIEPING

Wat doen we? We verdiepen ons verder in het thema.

Opdracht 1) Vluchteling: vooroordelen en discriminatie

Opdracht 2) Waar worden de ruim 4½ miljoen Syrische vluchtelingen opgevangen?

Opdracht 3) Debat: denken, durven, doen

Wat hebben we nodig? Lesposter

tijd 25 min.

- **Opdracht 1) Vluchteling: vooroordelen en discriminatie**

Vraag of er kinderen zijn die een voorbeeld van een vooroordeel kunnen geven.

Wat is een vooroordeel eigenlijk? En wat heeft dat te maken met discriminatie? Laat de leerlingen in tweetallen deze opdracht maken. Vervolgens klassikaal nabespreken.

- **Opdracht 2) Waar worden de ruim 4½ miljoen Syrische vluchtelingen opgevangen?**

Van persoonlijke verhalen naar abstracte cijfers. In de media passeren veel aantallen, cijfers en tabellen de revue. Maar wat zijn nu de feiten? Voor sommigen is het best lastig om zo’n grafiek te ‘lezen’ en te begrijpen. Laat hen in tweetallen werken. De laatste vraag is moeilijk en vraagt om uitleg.

- **Opdracht 3) Debat: denken, durven, doen**

Wil je je eigen mening kunnen vormen, dan moet je je wel verdiepen in het onderwerp. Wapen je met feiten! Door deze les al eerder voor te bereiden en door tijdens deze 1½ uur op verschillende manieren aan de slag te gaan met het onderwerp vluchtelingen, werken leerlingen aan het (leren) vormen van hun eigen mening en het verwoorden ervan.

Vanzelfsprekend zijn er spelregels zoals elkaar laten uitpraten. Dat er een dialoog plaatsvindt in een veilige sfeer, is belangrijker dan dat er een (competitief) debat georganiseerd wordt, waarin het gaat om ‘de beste debaters’. Voor werkvormen kijk verderop in de handleiding bij de antwoorden.

ACTIE

Wat doen we?

Instructies geven over een nagesprek thuis: Table talk! en het uitdelen van de tafelkleden. Laat www.amnestyopschool.nl zien, daar kunnen de leerlingen verder terecht.

Wat hebben we nodig? tijd

De tafelkleden
5 min.

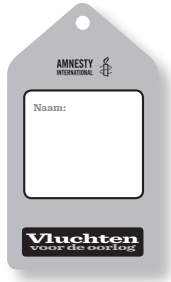
De les is afgelopen, maar er blijft genoeg om over te praten. Bijvoorbeeld met je ouders, thuis, aan tafel. Iedereen krijgt een echt tafelkleed mee. Wat is nou de bedoeling?

- Vertel thuis aan je familie of vrienden over Esra, Ghatim en Majid. Vertel over deze (gast)es van Amnesty. En praat eens met je mond vol! Lees, doe en maak een selfie van jou en het tafelkleed. Kortom, maak tijd voor table talk!
- Kijk vervolgens op www.amnestyopschool.nl voor het uploaden van je selfie en meer acties, filmpjes en verhalen.
- Vraag wat ze van de les vonden. Wat nemen de leerlingen als het ware mee naar huis? Zijn er nog vragen?

Voorbereiding

op de (gast)les

KOFFERLABEL

Eigen antwoorden van kinderen.

Alles is goed als het maar om een voorwerp gaat. Niet om personen.

Wat veel kinderen mee zouden nemen is: mobieltje, rugzak om spullen in te doen, paspoort, huisdier en knuffel.

DIT BEN IK...

Eigen antwoorden van kinderen.

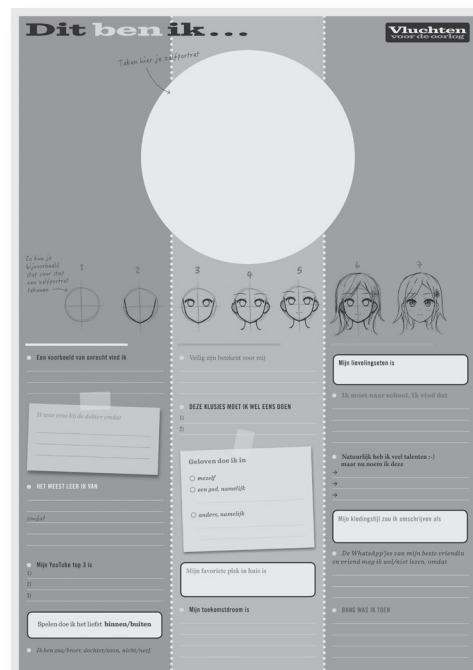
Kinderrechten

Belangrijk om te weten dat dit allemaal gerelateerd is aan kinderrechten in het dagelijks leven. Naar school gaan, een dak boven je hoofd en informatie op zoeken op internet.

Kinderen beseffen vaak niet dat al deze zaken gaan over hun rechten (en plichten, zoals de plicht om naar school te gaan).

Identiteit

Elk kind heeft zijn of haar eigen identiteit. 'Dit ben ik', in allerlei opzichten. Als je nieuwe kinderen ontmoet, stel je jezelf voor. En later, als je elkaar beter leert kennen, zoek je naar de dingen die je deelt, overeenkomsten. Denk aan een sport, kledingstijl of favoriete vloggers. Maar ook of je enig kind bent of dat je veel moet helpen thuis.

DIT WEET IK...

OVER VLUCHTELINGEN

Ik kan drie redenen bedenken waarom mensen vluchten:

- Politieke redenen: oorlog, geweld, onderdrukking
- Sociale redenen: geloof, afkomst, huidskleur, seksuele oriëntatie
- Economische redenen: armoede, werkloosheid
- Ecologische redenen: overstroming, vulkaanuitbarsting, aardbeving, orkaan

BEGRIPPEN EN DEFINITIES

Welke horen bij elkaar?

- Vluchteling > Iemand die zijn eigen land heeft verlaten omdat het er onveilig is en in een ander land wordt opgevangen.
- Ontheemde > Iemand die zijn woonplaats heeft verlaten omdat het er onveilig is en in zijn eigen land wordt opgevangen.
- Illegaal > Iemand die een ander land vraagt om daar te mogen blijven, maar van dat land mag dat niet. Die persoon besluit dan toch te blijven en is dan zonder toestemming in dat land.
- Migrant > Iemand die verhuist van het ene naar het andere land.
- Asielzoeker > Iemand die een ander land om bescherming (asiel) vraagt.

INTERNATIONALE VERDRAGEN

In het Vluchtelingenverdrag (1951) staat dat je het recht hebt om te vluchten als je niet meer veilig bent in je eigen land. Omdat er een gewelddadig conflict (bijvoorbeeld een oorlog) plaatsvindt waar jij woont. Of omdat je gevaar loopt in de gevangenis te komen om wie je bent of wat je vindt, vanwege je mening, geloof, huidskleur of omdat je homo of lesbienne bent. In het Kinderrechtenverdrag (1989) staat dat kinderen die gevlucht zijn, recht hebben op goede bescherming en (humanitaire) hulp. Ook moeten hulporganisaties hun best doen de familie van het vluchtelingenkind te vinden.

Ik vind dat...
Eigen antwoord.

DEZE BEELDEN ZITTEN IN MIJN HOOFD ALS IK DENK AAN...

Eigen tekeningen van de leerlingen.

Vaak zie je hier de rol van de media terug. Goed om hier nog op terug te grijpen aan het einde van de les. Welke beelden zaten er in hun hoofd toen ze dit voorafgaand aan de (gast)les tekenden? Hoe zijn die beelden in hun hoofd gekomen? En zijn er nu andere beelden bij gekomen? Of is hun 'oorspronkelijke' beeld veranderd?

Hey! Nice to meet you!

Lesposter pagina 1

Zojuist heb je kennigemaakt hebt met Esra, Ghatim en Majid. Wat hebben ze verteld over zichzelf? Verbind de voorwerpen, foto's en uitspraken aan de juiste persoon.

Esra

Ghatim

Majid

Oorlog in de straat

Lesposter pagina 2

ESRA, GHATIM EN MAJID TEKENEN WAT ZE ZAGEN VAN DE OORLOG

Ze zijn wat je noemt ooggetuigen van oorlogsgeweld. Niet aan het front, zoals soldaten, maar gewoon in hun eigen straat.

Esra vertelt: 'Het was een moeilijke reis, maar ik was heel blij dat ik de oorlog achter me kon laten.' Toch achtervolgt de oorlog haar. Op welke manier?

- Esra is gewond geraakt in de oorlog.
- Esra heeft regelmatig last van nachtmerries.
- De oorlog verplaatst zich naar Turkije.

Ghatim vertelt dat zijn moeder hem troostte toen Homs werd gebombardeerd. Drie dagen daarna is Ghatim met zijn ouders gevlucht. Waarom?

- Omdat hun huis verwoest was.
- Omdat ze zin hadden om op reis te gaan.
- Omdat het niet meer veilig was in Homs.

Majid tekent de straat waar hij woonde. Op een dag zag hij:

- Een brandweerauto en brandweermannen.
- Legerjeeps en parachutisten.
- Tanks en soldaten.

VUL HET JUISTE WOORD IN

Werken, spaargeld, stijgen, kapot, honger, schaars

Door de oorlog in Syrië zijn wegen, bruggen, huizen, ziekenhuizen en kantoren **kapot**. Mensen **werken** niet meer en moeten hun **spaargeld** opmaken. Voedsel wordt **schaars** en dus **stijgen** de prijzen. Daardoor hadden Majid, Esra en Ghatim vaak **honger**.

KINDERRECHTENVRAAG

Kijk bij de kinderrechten en noem drie rechten die bij deze vragen horen:

- 1) Je hebt recht op leven (nr.1).
- 2) Je mag niet het slachtoffer worden van oorlog en geweld (nr.14).
- 3) Als vluchteling heb je recht op speciale bescherming (nr.15).
Meer goede antwoorden zijn:
- 4) Je hebt recht op genoeg en gezond eten (nr.2).
- 5) Je hebt recht op een dak boven je hoofd (nr.3).

Schendingen van kinderrechten

Bij deze vraag over kinderrechten gaat het vanzelfsprekend over de schendingen van deze kinderrechten. Als gevolg van de oorlog hebben kinderen geen dak meer boven hun hoofd, kunnen ze niet naar school, hebben niet genoeg te eten en is het te onveilig om buiten te spelen. Een schending van je recht betekent dat je er geen gebruik meer van kunt maken, of met andere woorden, dat je niet meer van je rechten kunt genieten.

Waar vinden de leerlingen de kinderrechten?

Hiervoor kunnen ze kijken op de achterkant van de lesposter. Daar staan 20 kinderrechten genoemd, gegroepeerd per thema. Op *Dit ben ik... / Dit weet ik...* (voorbereiding op de (gast)les) staan alle 41 kinderrechten (verkort) opgesomd. In deze handleiding staan de kinder- en mensenrechten (verkort) op pagina 29-31.

Road-map

Lesposter

STAP 1

OVER DE GRENS

Omdat het thuis te onveilig werd, zijn Esra, Ghatim en Majid met hun ouders gevlucht. De gevaarlijke reis ging naar Turkije, een buurland van Syrië.

Je hebt het recht om te vluchten als je niet meer veilig bent. Meer dan 150 landen hebben dat afgesproken en opgeschreven in een verdrag. Aan zulke internationale verdragen moeten deelnemende landen zich houden.

FILMVRAAG 1

Wat doet Ghatim als hij bij de grens van Turkije komt?

- Hij rent zo snel hij kan de grens over.
- Hij pakt de hand van zijn zusje en samen kruipen ze onder het prikkeldraad door.
- Hij durft niet verder en raakt volledig in paniek.

OPDRACHT 1

Wat is een landmijn en hoe werkt een landmijn?

- Een landmijn is een kleine bom die dicht onder het aardoppervlak verstopt is. Bij aanraking, bijvoorbeeld als je erop gaat staan, ontploft de landmijn.
En waarom zijn er mijnen en is er prikkeldraad bij de grens tussen Syrië en Turkije?
- De Turkse regering wil zoveel mogelijk vluchtelingen buiten hun grenzen houden. Daarom maakt ze het zo moeilijk en gevaarlijk mogelijk om de grens bij Turkije over te steken.

STAP 2

WONEN IN TURKIJE

Esra en Ghatim zijn nu veilig en wonen in Turkije. Net als honderdduizenden andere vluchtelingen. Sommigen verblijven in vluchtelingenkampen en anderen huren een flat of appartement.

FILMVRAAG 2

Het gaat goed met Esra. Ze mocht van haar vader naar school zodra ze

- arriveerden in Istanbul.
- Turks kon spreken.
- genoeg Turkse vriendinnen had.

FILMVRAAG 3

Ghatim gaat niet naar school. Zijn vader is ziek. Daarom werkt Ghatim elke dag van 's ochtends tien tot 's avonds acht uur op het Eminönüplein. Hij verkoopt zakdoekjes en verdient ongeveer € 6,00 per dag.

FILMVRAAG 4

Wat gebeurt er als de politie Ghatim ziet?

- Ghatim rent weg, want de politie zal zijn geld en zakdoekjes afpakken.
- De agenten kopen wat drinken voor hem en vragen waarom hij spijbelt.
- Niets, Ghatim gaat rustig door met het verkopen van zakdoekjes.

OPDRACHT 2

Ghatim vertelt dat hij vijf was toen de oorlog uitbrak. In Syrië is hij nooit naar school geweest. En nu, in Istanbul, moet hij werken want zijn vader is ziek. Ghatim kan niet lezen en schrijven.

Wat betekent het gebrek aan onderwijs voor de toekomst van Ghatim volgens jou?

OPDRACHT 2

Ghatim vertelt dat hij vijf was toen de oorlog uitbrak. In Syrië is hij nooit naar school geweest. En nu, in Istanbul, moet hij werken want zijn vader is ziek. Ghatim kan niet lezen en schrijven.

- Wat betekent het gebrek aan onderwijs voor de toekomst van Ghatim volgens jou? Geen onderwijs betekent dat Ghatim later waarschijnlijk nog steeds ongeschoold werk doet. En ongeschoold werk verdient minder, soms veel minder, dan geschoold werk. Als Ghatim weinig inkomsten heeft, is dat bepalend dat voor zijn levensstandaard, en die waarin zijn (eventuele) kinderen later in op zullen groeien.

KINDERRECHTEN 1

Kijk bij de kinderrechten en noem twee rechten die bij stap 2 horen.

- 1) Je hebt recht om goed onderwijs te krijgen (nr.6).
- 2) Je mag niet gedwongen worden te werken en je mag geen gevaarlijk of zwaar werk doen (nr.11).

Meer goede antwoorden zijn:

- 3) Je hebt het recht om je talenten verder te ontplooiën (nr.7).
- 4) Je hebt recht om te spelen (nr.9).

STAP 3

DE BOOTTOCHT VAN MAJID

Majid vertelt dat hij nooit eerder de zee had gezien voor hij op een boot stapte op weg naar Europa. Hij vond de kleur van de zee prachtig blauw! Maar verdrietig was hij ook want zijn moeder en broertjes konden niet mee.

FILMVRAAG 5

Teken hiernaast een strip over de gebeurtenissen tijdens de boottocht van Majid en zijn vader.

- Voorbeeld 1: de boot gaat stuk – water uit de boot scheppen met schoenen – Majid drijft in het water
Voorbeeld 2: boot gaat stuk – Majid drijft in het water - Griekse kustwacht redt Majid
Voorbeeld 3: Majid drijft in het water – vader vertelt verhalen – Majid en zijn vader worden gered

OPDRACHT 3

Majid en zijn vader dobberen uren in de zee voor ze gered worden. Majid is bang. Hij en zijn vader bidden. Maar Majids vader doet meer. Hij vertelt verhalen aan zijn zoon, zoals grappige gebeurtenissen toen Majid een peuter was. Waarom doet hij dat?

- De vader van Majid vertelt urenlang omdat hij probeert Majid gerust te stellen en zijn angst weg te nemen. De vader van Majid is zelf ook bang, dus hij probeert zichzelf ook af te leiden en zijn eigen angst niet de overhand te laten nemen. De vader van Majid vertelde ook sprookjes aan Majid. Die lopen immers goed af.

Waar dacht Majid aan toen hij zo lang op zee dreef? Bedenk één gedachte van Majid.

Maak met je klasgenoten een kring en één voor één vertel je wat er mogelijk door Majids hoofd ging toen hij in het water lag.

- De leerlingen bedenken een zin, of een woord waarvan zij denken dat Majid dat misschien gedacht zou kunnen hebben. Er zijn natuurlijk overeenkomsten tussen de dingen die de leerlingen bedenken, maar dat is niet erg. Doel van deze oefening is om elke leerling zich te laten inleven in Majid. Belangrijk is dat het stil is als de leerlingen in de kring staan en iedereen na elkaar zegt wat hij of zij bedacht had. Vraag daarna hoe ze het vonden om deze oefening te doen.

STAP 4

TOEKOMST IN ZICHT

Mensen die voor een oorlog vluchten, moeten bescherming krijgen in een ander land. Dat is zo afgesproken. Er verblijven nu miljoenen vluchtelingen in de handen rondom Syrië. Anderen, zoals Majid, reizen verder naar Europa omdat zij uitzicht op een betere toekomst willen.

FILMVRAAG 6

Omcirkel wat goed is.

Van Athene lopen Majid en zijn vader in zeven / tien dagen naar Nederland. Onderweg kon Majid niet met andere kinderen spelen omdat hij ziek / te moe was. Zijn vader belde elke dag zijn moeder om te zeggen waar ze waren / dat ze veilig waren.

- Majid en zijn vader zijn tien dagen onderweg naar Nederland. Ze lopen urenlang, en af en toe kunnen ze een stukje een bus nemen.

STAP 5

FEITEN EN MENINGEN

Majid heeft een mening over Nederland: 'Ik vind Nederland leuk.' Veel Nederlanders op hun beurt, hebben een mening over vluchtelingen. Op basis van feiten kun je je mening vormen en in Nederland is iedereen vrij om zijn mening te geven.

OPDRACHT 4

Geef van de volgende zinnen aan of het een feit (F) of een Mening (M) is.

- Er zijn in de hele wereld 60 miljoen mensen op de vlucht voor oorlog en geweld, hongersnood of een natuurramp. F - M
- Oorlog lijkt mij vreselijk, maar dat je dan niet meer naar school hoeft lijkt mij wel prima! F - M
- Nederland wordt overspoeld door vluchtelingen. F - M
- De helft van alle vluchtelingen is een kind. F - M
- Esra, Ghatim en Majid zijn zielig. F - M
- Van alle Syrische vluchtelingen wordt 95% opgevangen in vijf landen, namelijk Turkije, Libanon, Irak, Jordanië en Egypte. F - M

KINDERRECHTEN 2

Kijk bij de kinderrechten en noem twee rechten die bij stap 5 horen.

- 1) Je mag een eigen mening hebben en je mag die mening ook vertellen (nr.16).
- 2) Je hebt recht op informatie die voor jou belangrijk is. De regering en je ouders moeten je toegang tot die informatie geven en zorgen dat jij die informatie begrijpt (nr.17).

STAP 6

TOEKOMSTDROMEN

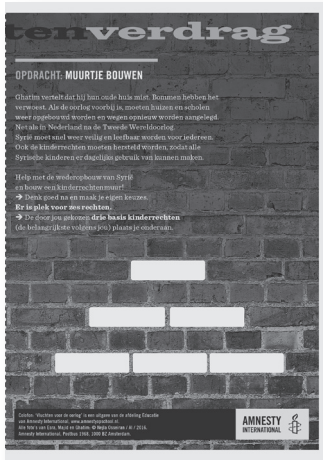
FILMVRAAG 7

Net als elk kind hebben Majid, Ghatim en Esra wensen voor hun toekomst. Wie droomt wat?

- Esra > Wil een goede opleiding volgen.
- Majid > Wil graag Nederlandse vrienden hebben.
- Ghatim > Wil een nieuw huis bouwen voor zijn familie.

Muurtje bouwen

Lesposter pagina 4

Ghatim vertelt dat hij hun oude huis mist. Bommen hebben het verwoest.

Als de oorlog voorbij is, moeten huizen en scholen weer opgebouwd worden en wegen opnieuw worden aangelegd. Net als in Nederland na de Tweede Wereldoorlog. Syrië moet snel weer veilig en leefbaar worden voor iedereen. Ook de kinderrechten moeten hersteld worden, zodat alle Syrische kinderen er dagelijks gebruik van kunnen maken.

Help met de wederopbouw van Syrië en bouw een kinderrechtenmuur!

- Denk goed na en maak je eigen keuzes.
- Er is plek voor zes rechten.
- De door jou gekozen drie basis kinderrechten (de belangrijkste volgens jou) plaats je onderaan.

Eigen antwoord leerlingen.

- Ze kunnen het opschrijven of bijvoorbeeld alleen een nummer opschrijven.
- Op het werkblad 'Dit ben ik... / Dit weet ik...' staan alle kinderrechten in het kort. Dat zijn er dus meer dan de kinderrechten die bij deze opdracht thematisch op een rijtje staan.

Nabespreken muurtje bouwen:

- Vraag of leerlingen het lastig vonden om keuzes te maken.
- Natuurlijk kunnen de leerlingen in duo's hun individuele keuzes toelichten en bekijken of er overeenkomsten zijn.
- Bekijk samen met de leerlingen of het recht om te vluchten en de speciale bescherming die vluchtelingen zouden moeten krijgen, een plek heeft gekregen in het muurtje.
- Koppel terug naar de vraag op werkblad 'Dit ben ik... / Dit weet ik...' waarin gevraagd wordt de beelden die in hun hoofd zitten over de oorlog in Syrië en vluchtelingen te tekenen.

Opdrachten (verdieping)

Lesposter pagina 3

1

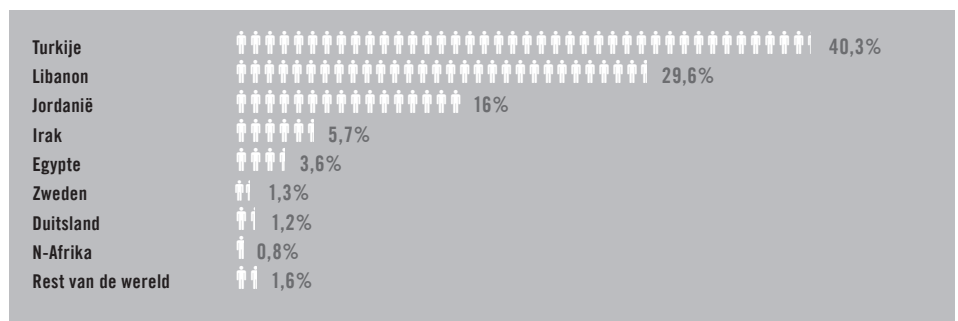
VLUCHTELINGEN: VOOROORDELEN EN DISCRIMINATIE

Iedereen heeft vooroordelen. Dat geeft niet, maar ben je je er wel van bewust. En belangrijk is: wat doe je ermee? Discriminatie betekent dat je iemand ongelijk behandelt vanwege kenmerken die er helemaal niet toe doen. Dat is verboden. Geef van de volgende uitspraken aan of het om een vooroordeel (V) gaat of dat het discriminatie (D) is.

- 'Vluchtelingen zijn criminelen en terroristen.' V - D
- 'Nederland doet veel te veel voor vluchtelingen.' V - D
- 'Homoseksuele asielzoekers mogen niet in ons AZC voetbalteam.' V - D
- 'Al die vluchtelingen hebben een smartphone. Dat betekent volgens mij dat ze geld genoeg hebben.' V - D
- 'Ilias, die moslim is, moet zijn eigen halal knakworstjes meebrengen voor het grote slotfeest van school.' V - D
- 'Vluchtelingen pakken onze banen af!' V - D

2

WAAR WORDEN DE SYRISCHE VLUCHTELINGEN OPGEVANGEN?

1. Welk land vangt de meeste vluchtelingen op? Turkije
2. Hoeveel procent van alle Syrische vluchtelingen wordt door Turkije, Libanon en Jordanië samen opgevangen? 40,3% + 29,6% + 16% = 85,9%
3. Libanon is klein: ongeveer een kwart van Nederland. Toch vangt Libanon naar schatting 1,1 miljoen Syrische vluchtelingen op. De helft hiervan zijn kinderen. Om hoeveel kinderen gaat het? 550.000 kinderen
4. Bijna een kwart van de inwoners van Libanon is vluchteling. Als in een klas 28 kinderen zitten, hoeveel vluchtelingen zijn er dan? 7 kinderen
5. Wat kun je zeggen over de opvang van vluchtelingen in Nederland aan de hand van de tabel? Nederland valt onder het kopje 'rest van de wereld' en al die landen samen (Frankrijk, Engeland, de VS, Saudi-Arabië etc.) vangen slechts 1,6% op. Voor de opvang in Nederland zorgt het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers, het COA. Er wordt veel gesproken over 'opvang in de regio', dat wil zeggen dat er zoveel mogelijk vluchtelingen door buurlanden van Syrië moeten worden opgevangen. Cijfers laten zien dat die landen al 95% van de Syrische vluchtelingen opvangen. Tegelijkertijd zijn de grenzen van de Golfstaten (Saudi-Arabië, Qatar, Verenigde Arabische Emiraten, Koeweit, Bahrein, Oman) en ook Iran behoorlijk dicht.

DEBAT: DENKEN, DURVEN EN DOEN**Een goed debat kun je voeren als je:**

- jouw mening met goede argumenten (feiten) kunt onderbouwen;
- goede voorbeelden kunt geven in je verhaal;
- zelfverzekerd bent en duidelijk spreekt.

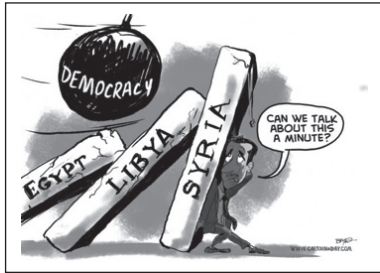
Stellingen

- 1) Vluchtelingen kunnen beter opgevangen worden in een buurland van Syrië dan in een land in West-Europa of Amerika.
- 2) De routes voor vluchtelingen zijn te gevaarlijk, dat moeten Europese landen verbeteren.
- 3) Asielzoekerscentra zijn geen plaatsen waar kinderen horen te wonen.

Werkvormen

- 1) Maak een discussielijn voor en na een debat in de klas. Zo kun je zien of kinderen van mening zijn veranderd, en belangrijk, ze kunnen een 'grijze' positie innemen en hoeven niet uit 'voor' of 'tegen' te kiezen. Bij een discussielijn nemen leerlingen een plek in op die denkbeeldige lijn, waarin de ene muur van het lokaal 'voor' en de andere kant van de muur 'tegen' verbeeldt.
- 2) Richt vier hoeken in met 'voor', 'tegen', 'ik denk nog' en 'ik weet het niet'. Laat de kinderen lopen naar de hoeken. Per groepje gaan ze argumenten verzamelen en bereiden ze een verhaaltje voor waarom ze deze mening hebben.
- 3) Laat leerlingen in duo's een stelling voorbereiden, en geef hen tijd om op internet naar meer bronnen te zoeken.
- 4) Werk met rode en groene kaarten: voor en tegen de stelling.

Hoe de oorlog in Syrië begon

ARABISCHE LENTE

Deze spotprent laat in één oogopslag 'het begin' zien: de Arabische Lente waarin regimes als dominostenen omvallen, en president Bashar al-Assad van Syrië, die 'nog even wil praten'. Tijdens de Arabische Lente ging er een golf van opstanden, protesten en revoluties door de Arabische wereld. Het begon in 2010 met demonstraties in Tunesië, waarna ook in Egypte, Libië en Jemen opstanden uitbraken. Protesten in Syrië leidden tot een burgeroorlog, die nog steeds voortduurt. Ook in Bahrein waren hevige protesten tegen het regeringsbeleid. Ook in andere landen in Noord-Afrika en het Midden-Oosten werd gedemonstreerd, maar daar kwam het niet tot grote botsingen. Laten we een kijkje nemen in de hedendaagse geschiedenis.

TUNESIË, 18 DECEMBER 2010

Mohammed Bouazizi, 26 jaar oud en straatverkoper van beroep, steekt zichzelf in brand. Waarom doet hij dat? Mohammed had een universitaire opleiding gevolgd, maar kon na zijn afstuderen geen werk vinden. Daarom besloot hij op straat groente en fruit verkopen. Bij een politiecontrole wordt zijn handelswaar in beslaggenomen, omdat hij geen vergunning heeft. Dat drijft hem tot wanhoop. Mohammed steekt zichzelf in brand en overlijdt enige weken later.

Na de wanhoopsdaad van Mohammed wordt overal in Tunesië gedemonstreerd. Er zijn protesten tegen de hoge werkloosheid en de prijsstijgingen, tegen de oneerlijke verkiezingen en corruptie, tegen de jarenlange onderdrukking en het gebrek aan vrijheid. Mohammeds verhaal is herkenbaar: een goede opleiding, maar geen werk en geen toekomstperspectief.

Officieel protesteren de Tunesiërs tegen de werkloosheid, maar ook is het een protest tegen het Tunesische regime. Dat schendt mensenrechten en onderdrukt de bevolking. Kritiek wordt niet geduld en tegenstanders van de regering worden geïntimideerd of gevangengezet. Ook is er een groeiende corruptie, die tot veel onvrede leidt. Het protest dat begon bij één man, zorgt er uiteindelijk voor dat de Tunesische president Ben Ali, met zijn vrouw en kinderen, naar Saudi-Arabië vlucht. De eerste dominosteen valt om.

DERAA - SYRIË

In het rijtje dominostenen treffen we ook Syrië aan. En alhoewel die dominosteen nu al jaren wankelt, is deze nog steeds niet omgevallen. Wat bracht dominosteen Syrië aan het wankelen?

In de stad Deraa, in het zuiden van Syrië, trekt een groep van vijftien jongens in de nacht van 15 op 16 maart 2011 de stad door. **Yacoub**, één van hen, vertelt vijf jaar later over die nacht. Volgens Yacoub, toen 14 jaar oud, waren ze die bewuste nacht allerm minst van plan een revolutionaire daad te stellen. Yacoub herinnert zich dat ze gewoon wat aan het rotzooien waren. Ze waren baldadig. Gewoon, zoals jongeren dat kunnen zijn, impulsief. Ze dachten er niet veel over na. Achteraf wenst Yacoub dat ze dat wel gedaan zouden hebben: nadenken. Dat ze de mogelijke gevolgen iets beter hadden ingeschat. Want ze hebben een behoorlijke prijs voor hun onnadenkendheid betaald.

'Nu is het jouw beurt dokter'.

Tussen de 10 en 15 jaar zijn de jongens, die op die nacht in maart besluiten aan hun rebelse stemming uiting te geven door met spuitbussen opruiende teksten op muren en gebouwen overal in Deraa te spuiten. Daarbij nemen ze ook hun eigen schoolgebouw onder handen. 'Nu is het jouw beurt dokter' kunnen de bewoners op de ochtend van 16 maart lezen. Dit is een verwijzing naar Bashar al-Assad, die een opleiding tot oogarts volgde, tot hij het presidentiële stokje van zijn vader overnam.

Direct speurt de veiligheidsdienst iedere jongen die graffiti had gespoten, op. Ze worden gearresteerd en gevangengezet. Dat de Syrische veiligheidsdienst terecht berucht is om haar martelmethoden, ondervinden de jongens al snel. Yacoub bijvoorbeeld wordt gedwongen om naakt op een natte matras te slapen, urenlang in stress posities te staan en krijgt elektrische schokken toegediend. Het hoofd van de veiligheidsdienst die verantwoordelijk voor de regio waar Deraa onder valt, is de neef van de president. Want zo werkt dat vaak bij families die aan de macht zijn.

Olijftakken versus traangas

Twee dagen later, op vrijdag 18 maart, gaan na het middaggebed duizenden mensen de straat op. Ze eisen de onmiddellijke vrijlating van de jongens. Het antwoord van Assad komt snel en hard. Er worden waterkanonnen, traangas en ten slotte zelfs kogels tegen de demonstranten ingezet. Er vallen vier doden. Enkele weken worden de jongens vastgehouden in de gevangenis. Eenmaal weer vrij is het overduidelijk dat alle jongens zijn gemarteld. Hun gezichten zijn opgezwollen en hun lichamen zitten onder de blauwe plekken. Meer protesten volgen. Mannen, vrouwen en kinderen dragen olijftakken met zich mee als teken van vreedzaam protest. Assad geeft het leger echter opdracht hard in te grijpen. Nu vallen er honderden doden. In hoog tempo monden de onrusten uit tot een burgeroorlog, waar inmiddels een groot aantal verschillende partijen elkaar bestrijden of anderszins betrokken zijn.

De dominosteen wankelt steeds heviger. Maar niemand weet wanneer die valt.

Over het Kinderrechtenverdrag

Er zijn 54 kinderrechten, waarvan de laatste dertien over het verdrag zelf gaan. Daarom hanteren wij de eerste 41 rechten, waarvan de laatste (artikel 41) stelt dat alle rechten in het betreffende land die beter voorzien in de rechten voor kinderen, geldig zijn boven de rechten in het Verdrag voor de Rechten van het Kind.

GESCHIEDENIS

De Volkenbond nam in 1924 een verklaring aan. De aanleiding waren de gruwelen van de Eerste Wereldoorlog. Men kwam tot een vijftal rechten, bedoeld om het kind te beschermen. Een voorbeeld: het kind moet als het ziek of gewond is voldoende medische zorg krijgen. Er werd niet vanuit het kind gedacht, maar voor het kind gedacht. Natuurlijk leidde de Tweede Wereldoorlog tot meer belangstelling voor mensenrechten. Dit komt naar voren in het aannemen in 1948 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Twee jaar later werd het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens aangenomen. Ook werd de Verklaring die de Volkenbond in 1924 opstelde, opnieuw tegen het licht gehouden. Uiteindelijk resulteerde dat in 1959 tot het aannemen door de Verenigde Naties van de Verklaring van de Rechten van het Kind. In 1979, toen deze verklaring twintig jaar bestond, gingen er stemmen op om de mogelijkheden van een verdrag te onderzoeken. Een verdrag geeft immers een veel steviger, internationale basis dan een verklaring, aangezien het juridisch bindend is. Voor het eerst waren de internationale non-gouvernementele organisaties de belangrijkste leveranciers voor zowel inhoud als ontwerp teksten. In 1989 was het dan eindelijk zover, het verdrag kon worden voorgelegd aan de lidstaten van de VN. In het verdrag komt een nieuw kindbeeld naar voren. Een kind wordt namelijk niet gezien als een hulpeloos onderwerp van liefdadigheid, maar ook niet als eigendom van de ouders. Kinderen zijn mensen hun eigen rechten. Kinderen worden gezien als individuen, als familieleden en als lid van de gemeenschap.

INDELING

Je kunt de kinderrechten volgens de klassieke mensenrechtenindeling indelen:

- politieke rechten, zoals het recht op een eerlijke rechtszaak waarin rekening wordt gehouden met de leeftijd van het kind;
- burgerlijke rechten, zoals het recht op een naam;
- sociale rechten, zoals het recht op een goede adoptieregeling;
- economische rechten, zoals bescherming tegen economische exploitatie;
- culturele rechten, zoals het recht op het spreken in de eigen taal.

Bij kinderrechten is het ook gebruikelijk om een indeling in 'de drie P's te maken. Dit komt uit het Engels en staat voor *protection rights* (bescherming), *participation rights* (participatie) en *provision rights* (voorziening).

Amnesty International hanteert een indeling in vier thema's.

- Overlevingsrechten, zoals elk kind heeft het recht op een goede gezondheid en hulp als hij/zij ziek is;
- Ontwikkelingsrechten, zoals elk kind heeft het recht om zijn/haar talenten verder te ontplooiën;
- Beschermingsrechten, zoals geen enkel kind mag worden mishandeld;
- Meedoenrechten, zoals afspraken die over het kind gaan, moeten worden gemaakt met het kind.

Het VN-Kinderrechtenverdrag

verkorte versie

Artikel

- 1 Een kind ben je onder de achttien jaar.
- 2 Discriminatie is verboden.
- 3 Beslissingen die jou als kind aangaan, moeten in jouw belang worden genomen. Je hebt recht op bescherming door de overheid.
- 4 De overheid moet ervoor zorgen dat de rechten van kinderen beschermd worden.
- 5 De overheid moet ouders respecteren in de opvoeding van hun kinderen.
- 6 Je hebt recht op leven en op ontwikkeling.
- 7 Je hebt recht op je eigen naam en nationaliteit.
- 8 De overheid moet de identiteit, naam en nationaliteit van kinderen beschermen.
- 9 Je hebt het recht om bij beide ouders te wonen. Als je ouders gescheiden zijn, mag je met allebei je ouders omgaan.
- 10 Je mag je ouders overal bezoeken, ook als ze in verschillende landen wonen.
- 11 De overheid moet ervoor zorgen dat een kind niet kan worden ontvoerd naar het buitenland door bijvoorbeeld één van de ouders.
- 12 Afspraken over kinderen worden gemaakt met kinderen.
- 13 Je hebt het recht om je eigen mening te geven en informatie te zoeken en door te geven.
- 14 Je hebt recht op je eigen geloof.
- 15 Je hebt het recht samen te komen en een club op te richten.
- 16 Je hebt recht op privacy.
- 17 Je hebt recht op begrijpelijke informatie.
- 18 Je hebt recht op een goede opvoeding door je ouders. De overheid moet hen daarbij helpen.
- 19 De overheid moet je beschermen tegen mishandeling.
- 20 De overheid moet extra goed voor je zorgen en je helpen als je ouders dat even niet kunnen of als je geen ouders meer hebt.
- 21 Kinderen worden alleen geadopteerd als dat voor hen de beste oplossing is.
- 22 Als vluchteling heb je recht op speciale bescherming.
- 23 Je hebt recht op hulp als je een handicap hebt.
- 24 Je hebt recht op een goede gezondheid en op hulp als je ziek bent.
- 25 Kinderen die uit huis zijn geplaatst, hebben er recht op dat regelmatig wordt gekeken of de behandeling nog wel de beste is.
- 26 Alle middelen die de overheid heeft om mensen te helpen, moeten voor alle kinderen bereikbaar zijn.
- 27 Je hebt het recht op goede omstandigheden om jezelf te kunnen ontwikkelen, belangrijk zijn voeding, kleding en huisvesting.
- 28 Je hebt recht op onderwijs.
- 29 Je hebt recht op onderwijs dat zich richt op het ontwikkelen van je talenten en je leert over respect voor andere mensen en de natuur.
- 30 Je hebt recht op je eigen cultuur.
- 31 Je hebt recht op rust en vrije tijd en je hebt recht om te spelen.
- 32 Overheden moeten een minimumleeftijd voor werk instellen en kinderen beschermen tegen gevaarlijk en schadelijk werk.

>

- 33 De overheid moet je beschermen tegen drugs.
- 34 De overheid moet je beschermen tegen seksueel misbruik.
- 35 Het is verboden om kinderen te ontvoeren, verkopen of verhandelen.
- 36 De overheid moet je beschermen tegen uitbuiting en mishandeling.
- 37 Je hebt recht op een goede behandeling in de gevangenis. Je mag niet gemarteld worden, en geen levenslang of de doodstraf krijgen. Opsluiting van een kind mag alleen als uiterste maatregel en dan zo kort mogelijk.
- 38 Als het oorlog is, moet de overheid jou extra beschermen. Soldaten zijn bij voorkeur boven de achttien en als je jonger bent dan vijftien mag je niet in het leger.
- 39 Je hebt recht op slachtofferhulp.
- 40 Je hebt recht op een eerlijk proces dat rekening houdt met jouw leeftijd.
- 41 Als de wetten van een land de rechten van kinderen beter beschermen dan dit Kinderverdrag, gelden die wetten en niet dit verdrag.

UVRM

De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens – verkorte versie

Artikel

- 1 Iedereen wordt vrij en met gelijke rechten geboren.
- 2 De mensenrechten gelden voor iedereen, waar ook ter wereld.
- 3 Je hebt recht op leven, op vrijheid en op veiligheid.
- 4 Slavernij is verboden.
- 5 Marteling is verboden, net als wrede en vernederende behandeling en bestraffing.
- 6 Je hebt recht om erkend te worden voor de wet, waar je ook bent.
- 7 De wet is voor iedereen gelijk en moet iedereen gelijke bescherming bieden.
- 8 Als je onrecht wordt aangedaan heb je recht op rechtshulp.
- 9 Je mag niet zomaar worden opgesloten of het land uitgezet.
- 10 Als je terecht moet staan, heb je recht op een eerlijke en openbare rechtszaak met een onafhankelijke en onpartijdige rechter.
- 11 Je bent onschuldig tot het tegendeel is bewezen.
- 12 Je hebt recht op privacy en bescherming van je goede naam.
- 13 Je mag je vrij verplaatsen in je eigen land, je mag overal naartoe.
- 14 Als je rechten worden bedreigd, mag je vluchten naar een ander land.
- 15 Je hebt recht op een nationaliteit.
- 16 Je mag trouwen en een gezin stichten met wie jij wilt.
- 17 Je hebt recht op eigendom.
- 18 Je mag je eigen godsdienst kiezen of van godsdienst veranderen.
- 19 Je hebt het recht op informatie en je mag je eigen mening vormen. En je hebt ook het recht om die te uiten.
- 20 Je mag lid worden van een vereniging en er zelf een oprichten.
- 21 Iedereen mag meedoen aan de verkiezingen en zichzelf daarvoor verkiesbaar stellen.
- 22 Je hebt recht op de economische, culturele en sociale voorzieningen in je land.
- 23 Je hebt recht op werk en een studie naar keuze.
- 24 Je hebt recht op rust en vrije tijd.
- 25 Je hebt recht op genoeg inkomen om van te leven.
- 26 Je hebt recht op onderwijs.
- 27 Je hebt het recht om te genieten van kunst en cultuur.
- 28 Landen moeten ervoor zorgen dat de mensenrechten kunnen worden nageleefd.
- 29 Je dient ervoor te zorgen dat ook de rechten van andere mensen kunnen worden nageleefd.
- 30 Geen van deze rechten mag worden gebruikt om de mensenrechten te vernietigen.

BRONNEN EN VERDER LEZEN

Amnesty International

- *Struggling to survive. Refugees from Syria in Turkey*, Amnesty-rapport, EUR 44/017/2014
- www.amnesty.nl/vluchtelingen (kijk hier voor meer rapporten)
- www.amnesty.org/en/what-we-do/people-on-the-move

Amnesty lesmateriaal

- *A giraffe in the rain* (onderbouw vo), Amnesty International (2017)
- *Kinderen op de vlucht* (bovenbouw vo), Amnesty International (update 2015)
- Infoboekjes *Discriminatie* en *Vluchtelingen in Europa* (bovenbouw bo en onderbouw vo), Amnesty International (2015 en 2016)
- www.amnestyopschool.nl voor meer materialen

Het Programma Mensenrechteneducatie werkt samen met o.a.

Movies That Matter, Humanity House, Pax, Unicef, het College voor de Rechten van de Mens en het Platform Mensenrechteneducatie.

Voor meer informatie kijk op

UHNCR, Vluchtelingenwerk, Stichting Vluchteling, UAF, COA, LOWAN

HOE GAAT HET NU MET...

Veel gestelde vragen van leerlingen na het zien van de film *Vluchten voor de oorlog*

- *Het lijkt alsof ze verschillende talen spreken, is dat zo?*
Ja, dat klopt. Esra spreekt Turks, Ghatim spreekt Koerdisch en Majid praat Arabisch.
- *Hoe komt Majid aan het speelgoed waar hij en zijn broertjes mee spelen?*
Veel mensen hebben kleding en speelgoed gegeven aan allerlei organisaties die die spullen aan vluchtelingen gaven.
- *Hoe komt de moeder van Majid hier?*
De moeder en de drie kleine broertjes van Majid mochten naar Nederland vanuit Turkije met het vliegtuig komen. Dat heet gezinshereniging.
- *Hoe gaat het nu met Esra, Ghatim en Majid?*
Enkele maanden later (de film is gemaakt in maart - mei 2016) heeft Amnesty geprobeerd te achterhalen hoe het met de kinderen en hun families is.
Ghatim: Amnesty weet op dit moment niet hoe het met Ghatim gaat. Zijn verblijfplaats was slecht onderhouden, eigenlijk een bouwval. Het is goed mogelijk dat hij met zijn ouders en de rest van zijn familie vertrokken is, op zoek naar een beter huis.
Esra: Met Esra en haar familie gaat het goed. Zij zijn inmiddels verhuisd naar een groter appartement in Istanbul. Esra gaat nog steeds met plezier naar school.
Majid: De ouders van Majid hebben in de zomer van 2016 een woning toegevoegd gekregen in Leiden. Ze kenden die stad al want al eerder verbleven ze enkele maanden in het AZC in Leiden (waar de filmopnames zijn gemaakt). Majid en zijn oudste broertje gaan naar een schakelklas waar ze het naar hun zin hebben en Nederlands leren. De wens van Majid om bij een echte voetbalclub te trainen is uitgekomen: inmiddels heeft Majid zijn eerste wedstrijden achter de rug.